

АНОТАЦІЯ

Гончаров С. О. Метафізика по той бік Абсолюту: мамлеєвський міт і трансгресивні стратегії Безодні. — Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 — Філософія (Галузь знань 03 — Гуманітарні науки). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2023.

Дисертація присвячена проєкту метафізики по той бік Абсолюту Юрія Мамлеєва як ідеологічному виправданню рашизму і трансгресивним стратегіям Безодні як способам виходу за межі людського. В роботі визначено стан дискурсу репрезентації життя та творчості Юрія Мамлеєва як «*мамлеєвський міт*», обґрунтовано доцільність проведення комплексної демітологізації.

Мамлеєвська біографія та творчий корпус постають яскравим прикладом ідеологічно-філософського міту, що має на меті формування дискурсу виключності Росії та її історичного месіанства. Імперські наративи набувають у творчості Мамлеєва як художнього, так і філософського виразу, їх осердям стає те, що визначається як *метафізика по той бік Абсолюту* — уявлення про існування Безодні, що пропонує трансгресивні стратегії виходу до сфери не-людського поза божественною компетенцією.

Метою дисертаційної роботи є осмислення мамлеєвського міту та трансгресивних стратегій Безодні як метафізики по той бік Абсолюту, а також визначення дієвих шляхів їх демітологізації та нейтралізації. **Об'єктом** виступає метафізика по той бік Абсолюту, **предметом** є мамлеєвський міт і трансгресивні стратегії Безодні. Авторську **теоретико-методологічну позицію** сформовано на основі постструктуралістських досліджень міту Ролана Барта, теорії політичних релігій Еміліо Джентіле, досліджень негативності спекулятивними реалістами, а також трансгресивності Жоржем Батаєм. **Концептуальну основу** складають поняття *Безодні* (Юрій Мамлеєв),

міту (Ролан Барт), *політичної релігії* (Еміліо Джентіле), *світу-без-нас* (Юджин Такер), *Ніщо* (Мартін Гайдеггер), *внутрішнього досвіду* та *трансгресії* (Жорж Батай). В роботі відповідно до поставленої мети визначено п'ять завдань:

— дослідити біографію Юрія Мамлеєва та систематизувати корпус його творів у контексті демітологізації;

— визначити ключові особливості мамлеєвської метафізики по той бік Абсолюту й віднайти приховані впливи європейської метафізики на її формування;

— провести порівняльний аналіз Безодні Юрія Мамлеєва, світу-без-нас спекулятивного реалізму, Ніщо Мартіна Гайдеггера та внутрішнього досвіду Жоржа Батая;

— означити ключові особливості трансгресивних стратегій Безодні;

— визначити основні загрози метафізики по той бік Абсолюту та встановити шляхи їх усунення.

Мамлеєвський міт спирається на три більш загальні міти: *«руській мір»*, *«руську ідею»* і *«затадочную русскую душу»*, які постають фундаментом рашизму як *політичної релігії*.

Основою загальної систематизації мамлеєвського корпусу запропоновано п'ять стрижневих метатем: *Безодня*, *утризм*, *Росія*, *Тасмниця* та *смерть*. Застосування поняття *«метатемі»* як інструменту систематизації дозволяє гармонійно поєднати літературний та філософський аспекти творчості Мамлеєва. Для упорядкування філософії Юрія Мамлеєва запропоновано використовувати поняття *«анти-тріади деструкції»* («утризм» — «Безодня» — «Росія»), котре демонструє неузгодженість та непослідовність мамлеєвських філософських ідей. Тотальне нарцисичне Я утризму заперечує фігуру Іншого та унеможливорює функціонування інших складових мамлеєвської філософії.

Коріння ідеї Безодні чітко простежується в традиції негативної теології. Метафізичні координати, які визначають підвалини Безодні — Абсолют та

Ніщо. «Принцип ночі» Безодні запропонований Мамлєєвим не є унікальним, він посилається на уявлення про божественний морок, Божество (*Gottheit*) та сферу принципового незнання. Поняття «Безодні» (*Ungrund*) як темної безосновності Мамлєєв запозичує в Якоба Беме, а потім виносить його за межі Абсолюту, як це робить Бердяєв із трансцендентною свободою. Відповідно до уявлень Бердяєва, свобода неодмінно потребує людської творчості, свобода ж Безодні не містить позитивної форми «для» й обертається іманентним свавіллям.

Порівняння метафізики по той бік Абсолюту та спекулятивної думки демонструє принципову дегуманізуючу силу ідеї Безодні. Спекулятивний реалізм, не зважаючи на власний песимізм, визначається гуманістичним проєктом, що намагається примирити людину з думкою про світ-без-нас та його принципову байдужість до людського. Мамлєєв же стверджує свідомий вибір знищення людського як мети, що має досягатись і пропонує його редукцію до неорганічного.

Антропологія Безодні містить у собі принципове протиріччя: з одного боку, Мамлєєв наголошує на тому, що богореалізація є необхідним етапом руху до Безодні, а з іншого, полишає можливі манівці, котрі здатні Абсолют ігнорувати. Три такі манівці означені Мамлєєвим дискурсивно в роботах «Доля буття» та «Росія Вічна» — *негації, безпредметна позаонтологічна туга та Росія*. І один неодноразово зображується в художній прозі — *випадок*.

Демітологізовано вчення Мамлєєва про сім основних метафізичних якостей (*концентр*) Росії. Встановлено тотожність мислення російського суспільства та його влади, що обумовлює неможливість їх розмежування в сучасній політичній ситуації. Українськими поточними завданнями постають: захист загальнолюдського як сокровеного та культивуація уваги до тендітних речей. Українське протистояння Росії визначається як боротьба за позитивну свободу, що віднаходить власне втілення в активній залученості індивідів до суспільного життя в межах єднального завдання розбудови щасливого співіснування.

Окреслено проблемне поле радикальної трансгресивності як нескінченність процесу відсування меж. Порівняно мамлеєвську метафізику по той бік Абсолюту та внутрішній досвід Жоржа Батая: визначено аспекти *конверсії, комунікації та відповідальності* як присутні в інтерпретації трансгресивності Батая та відсутні в Мамлеєва. Запропоновано в якості топологічних альтернатив до Безодні концепцію *інших та проміжних просторів*. Визначено перспективним вектором можливих досліджень порівняння творчості Мамлеєва та Лавкрафта, метафізичного реалізму та weird-реалізму.

Наукова новизна отриманих результатів визначається вибором нового предмету дослідження й конкретизується в таких твердженнях:

1. На основі аналізу біографії та творчості Юрія Мамлеєва концептуалізовано стан дискурсу їх дослідження та репрезентації як «мамлеєвський міт»; обґрунтовано необхідність проведення демітологізації; визначено загальні особливості конструювання самим Мамлеєвим та його послідовниками біографічного міту — зазначено перехід від «*мінус біографії*» до її штучної *драматизації та re-мітологізації* в контексті сучасної імперської політики Росії; запропоновано систематизацію мамлеєвського корпусу за допомогою набору з п'яти стрижневих метатем.
2. Вперше введено до наукового обігу поняття «*метафізики по той бік Абсолюту*» як філософсько-ідеологічної засобу легітимації рашизму, що в Мамлеєва набуває форми «*анти-тріади деструкції*»; описано та виявлено внутрішні протиріччя філософії Мамлеєва: неузгодженість її складових, витіснення тотальним нарцисичним Я всіх суміжних метафізичних елементів; означено ключові трансгресивні стратегії Безодні, що оминають сферу Абсолюту: *негації, безпредметна позаонтологічна туга, Росія, випадок*.
3. Встановлено основні елементи побудови великої прози Мамлеєва: *містична подія, езотеричні російські гуртки, апокаліптика*; визначено принцип конструювання поезії: спекулятивне використання філософських понять із домінуючим мотивом *апокаліптичного реготу*; доведено

неможливість метафізичного реалізму представляти окремий літературний напрямок, окреслено його суто російський контекст.

4. Простежено вплив на генезу мамлеєвської ідеї Безодні традиції негативної теології, вчення Якоба Беме про *Ungrund* і вчення Миколи Бердяєва про трансцендентну свободу; порівняно уявлення про жах Гайдеггера й Мамлеєва з доведенням вторинності мамлеєвських напрацювань, а також порівняно спекулятивний реалізм як стратегію філософування й метафізику по той бік Абсолюту з означенням дегуманістичної спрямованості останньої.

5. Визначено основні спотворення мамлеєвського проєкту «Росії Вічної» та їх загрози для українського суспільства; сформульовано стратегії протидії метафізиці по той бік Абсолюту та означено альтернативні шляхи досліджень трансгресивності: уточнено аспекти необхідності політичної позиції «*спротив замість перемовин*», запропонованої Анатолієм Єрмоленком, розширено механізм розуміння трансгресії внутрішнього досвіду Батая через залучення *конверсії* як суб'єктивного елементу трансгресивності, запропоновано спектр топологічних альтернатив до концепту Безодні: *liminal spaces, gaps, heterotopias*.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів визначається сукупністю винесених на захист положень, які мають значення для розуміння ідеологічних загроз метафізики по той бік Абсолюту, а також для реалізації стратегій ефективною протидії. Демітологізація біографії та творчості Юрія Мамлеєва, викриття мамлеєвських імперських наративів та рашиських ідеологем розширяють дискурс антиколоніальних українських студій. Результати досліджень можуть бути використані для подальшої розробки теми спротиву рашизму та боротьби за збереження української ідентичності в теоретичному напрямі філософії чи в практичному напрямі культурно-філософських проєктів із дерусифікації української свідомості. Результати досліджень пропонують стратегії протидії рашизму, що можуть бути використані в навчальному процесі при підготовці лекцій із української філософії, антиколоніальних студій, політичної філософії. Крім того, критика

трансгресивних стратегії Безодні до сфери не-людського може бути використана в межах дослідження контурів об'єктно-орієнтованої онтології.

Ключові слова: Мамлеєв, метафізика по той бік Абсолюту, Безодня, міт, політична релігія, ідеологія, право, сакральне, рашизм, нарцисичне Я, особистість, страждання, насилля, трансгресія, зло, непізнаване, демітологізація, політична філософія, постмодерна література, метафізичний реалізм, спекулятивний реалізм, стратегії філософування, liminal spaces.

ABSTRACT

Honcharov S.O. Metaphysics beyond the Absolute: Mamleyev's Myth and Transgressive Strategies of the Abyss. Qualification scholarly paper: a manuscript.

Thesis submitted for obtaining the Doctor of Philosophy degree in Human Sciences, Speciality 033 – Philosophy. – V. N. Karazin Kharkiv National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2023.

The dissertation is devoted to the Yuri Mamleyev's project of metaphysics beyond the Absolute as an ideological justification of ruscism and also to the transgressive strategies of the Abyss as ways to transcend human boundaries. The paper determines the state of discourse on representation of Yuri Mamleyev's life and creative work as the “mamleyevian myth” and substantiates the expediency of conducting comprehensive demythologization.

The Mamleyev's biography and artistic body of work serve as a vivid example of an ideological-philosophical myth aimed at shaping a discourse of Russia's exclusivity and historical messianism. Within Mamleyev's body of work, imperial narratives find expression in both artistic and philosophical forms with their core being what is defined as a *metaphysics beyond the Absolute* — conception of the existence of the Abyss, suggesting transgressive strategies for venturing into the realm of non-human beyond the divine competence.

The dissertation **aim** is to comprehend the Mamleyev's myth and the transgressive strategies of the Abyss as a metaphysics beyond the Absolute, as well as to identify effective paths for their demythologization and neutralization. The dissertation **object** is the metaphysics beyond the Absolute, the dissertation **subject** is Mamleyev's myth and the transgressive strategies of the Abyss. The author's **theoretical and methodological position** is based on the Roland Barthes' post-structural study of myth, Emilio Gentile's theory of political religions, research on negativity by speculative realists, and Georges Bataille's exploration of transgression. The **conceptual basis** is represented by the concepts of *Abyss* (Yuri Mamleyev), *myth* (Roland Barthes), *political religion* (Emilio Gentile), *world-*

without-us (Eugene Thacker), *Nothingness* (Martin Heidegger), *inner experience* and *transgression* (Georges Bataille). In accordance with the goal, the work identifies five **tasks**:

— to explore Yuri Mamleyev's biography and systematically categorize his body of work within the context of demythologization;

— to identify the key characteristics of Mamleyev's metaphysics beyond the Absolute and uncover hidden influences of European metaphysics on its formation;

— to conduct a comparative analysis of Mamleyev's Abyss, speculative realism philosophy, Martin Heidegger's *Nothingness* and Georges Bataille's inner experience;

— to delineate the key features of the transgressive strategies of the Abyss;

— to determine the primary threats of the metaphysics beyond the Absolute and establish strategies for their elimination;

The mamleyevian myth is rooted in three more overarching ideological constructs: "*russskij mir*", "*russskaya ideya*" and "*zagadochnaya russskaya dusha*", which underpin ruscism as a *political religion*.

We propose to base the overarching systematization of Mamleyev's corpus on a set of five central metathemes: *Abyss*, *utrism*, *Russia*, *Mystery* and *Death*. Using the concept of "metathemes" as an organizational tool allows us to connect both the literary and philosophical dimensions within Mamleyev's body of work harmoniously. To organize Yuri Mamleyev's philosophy, we suggest using the idea of "*the anti-triad of destruction*" ("utrism" — "Abyss" — "Russia"), which highlights the inconsistency and lack of coherence in Mamleyev's philosophical ideas. The total narcissistic Self of utrism negates the figure of the Other and impedes the functioning of other components of Mamleyev's philosophy.

The concept of the Abyss finds its clear origins in the tradition of negative theology. Metaphysical coordinates, which determine the foundations of Abyss — Absolute and Nothingness. The "principle of night" of Abyss, proposed by Mamleyev, is not unique — it refers to conceptions of divine obscurity, the Godhead (*Gottheit*) and the realm of fundamental unknowability. Mamleyev derives

the concept of “Abyss” (*Ungrund*) as a dark groundlessness from Jakob Böhme and later he transcends it beyond the Absolute, as Berdyaev does with transcendent freedom. In accordance with Berdyaev's concept, freedom inevitably requires human creativity, whereas the freedom of the Abyss lacks a positive form “for” and turns into immanent arbitrariness.

The comparison between the metaphysics beyond the Absolute and speculative thought demonstrates the fundamentally dehumanizing power of the Abyss concept. Speculative realism, despite its inherent pessimism, is characterized by a humanistic endeavor, seeking to reconcile humanity with the idea of a world-without-us and its inherent indifference to human existence. Mamleyev, on the other hand, asserts a deliberate choice of eradicating the human as a goal to be achieved and proposes to reduce it to the inorganic.

The anthropology of the Abyss contains a fundamental contradiction: on one hand, Mamleyev emphasizes that God-realization is a necessary stage in the movement towards the Abyss, while on the other hand, he leaves open maneuvers capable of bypassing the Absolute. Three such maneuvers are outlined by Mamleyev discursively in works such as “The Fate of Being” and “Eternal Russia” — *negations, non-objective beyond-ontological yearning and Russia*. One is repeatedly portrayed in his fiction — *the accident*.

In the research, we have conducted a demythologization of Mamleyev's doctrine on the seven core metaphysical qualities (*concentre*) of Russia, exposing their purely ideological nature. We also have established the congruence between the thinking of Russian society and its authorities, which makes it difficult to distinguish between them within the context of the contemporary political situation. Current Ukrainian objectives include safeguarding the universal as the meaningful and cultivating attention to delicate matters. The Ukrainian resistance to Russia is defined as a struggle for positive freedom, which finds its true expression in the active engagement of individuals in the collective task of building a harmonious coexistence.

The problematic realm of radical transgressiveness is delineated as the infinite process of boundary displacement. A comparison between Mamleyev's metaphysics beyond the Absolute and Georges Bataille's inner experience has been conducted: aspects of *conversion*, *communication*, and *responsibility* have been defined as present in Bataille's interpretation of transgressiveness but absent in Mamleyev's thought. As a topological alternative to the Abyss, we proposed the concept of *other* spaces and *liminal* spaces. We have also identified a promising direction for future research in the comparative analysis of Mamleyev and Lovecraft's creative works, metaphysical realism and weird realism.

The **scientific novelty** of the obtained results is determined by the choice of a new subject of study and is specified in the following statements:

1. Through an analysis of Yuri Mamleyev's biography and body of work, we have conceptualized the state of research discourse and representation as the “mamleyevian myth”. We have substantiated the necessity for demythologization, emphasizing the common characteristics in the process of construction of a biographical myth by Mamleyev himself and his followers — particularly the transition from a “*negative biography*” to its artificial *dramatization* and *re-mythologization* within the context of contemporary Russian imperial politics. We proposed the categorization of the Mamleyev`s corpus through a set of five core metathemes.

2. The concept of “*metaphysics beyond the Absolute*” was introduced into academic discourse for the first time, as a philosophical-ideological tool of legitimizing ruscism, which takes the form of Mamleyev`s “*anti-triad of destruction*”; internal contradictions within Mamleyev's philosophy were revealed and described, including the inconsistency of its components and the overshadowing of all adjacent metaphysical elements by the total narcissistic Self; the key transgressive strategies of the Abyss, circumventing the realm of the Absolute, are identified as *negations*, *non-objective beyond-ontological yearning*, *Russia* and *accident*.

3. The key elements in the construction of Yuri Mamleyev's major prose works were identified: *mystical event*, *esoteric Russian circles* and *apocalyptic*. We also determined the principle of poetry construction in his works: the speculative use of

philosophical concepts, with the dominant motif of *apocalyptic laughter*. Furthermore, we proven the impossibility of categorizing metaphysical realism as a distinct literary genre and outlined its purely Russian context.

4. We traced the influence on the genesis of Yuri Mamleyev's concept of the Abyss from the tradition of negative theology, Jakob Böhme's teachings on Ungrund, and Nikolas Berdyaev's ideas on transcendent freedom. We have also compared Mamleyev's and Heidegger's concept of horror, demonstrating the secondary nature of Mamleyev's contributions. Also, we compared speculative realism as a strategy of philosophizing with metaphysics beyond the Absolute, highlighting the dehumanizing orientation of the latter.

5. We identified the primary perversions within Yuri Mamleyev's project of "Eternal Russia" and their threats to Ukrainian society. Strategies for countering metaphysics beyond the Absolute have been formulated, as well as alternative paths for investigating transgressiveness. We clarified the aspects of the necessity for a political stance of "*resistance instead of negotiations*", proposed by Anatoliy Yermolenko. Additionally, we expanded the mechanism of understanding the transgression within Bataille's inner experience by incorporating *conversion* as a subjective element of transgressiveness. Finally, we have proposed a spectrum of topological alternatives to the concept of the Abyss, such as *liminal spaces*, *gaps*, and *heterotopias*.

The theoretical and practical significance of the obtained results is determined by the totality of the provisions put forward for the defence PhD thesis that can be useful for the understanding the ideological threats posed by Mamleyev's metaphysics beyond the Absolute and for implementing effective strategies of resistance. The demythologization of Yuri Mamleyev's biography and body of work, along with the exposure of Mamleyev's imperial narratives and Russian ideologemes, enhance and fortify the discourse of contemporary Ukrainian anti-colonial studies. The results of the research can be used for further development of the topic of resistance to ruscism and the preservation of Ukrainian identity, both in theoretical domains within the field of philosophy and in practical cultural-philosophical projects aimed at derussification of Ukrainian consciousness. The research outcomes offer strategies to

counter racism that can be integrated into educational processes, particularly in preparing lectures on Ukrainian philosophy, anti-colonial studies and political philosophy. In addition, the criticism of the transgressive strategies of the Abyss towards the non-human realm can be utilized within the exploration of the contours of object-oriented ontology.

Keywords: Mamleyev, metaphysics beyond the Absolute, Abyss, myth, political religion, ideology, law, sacred, ruscism, narcissistic Self, personality, sufferings, violence, transgression, evil, unknowableness, demythologization, political philosophy, postmodern literature, metaphysical realism, speculative realism, strategies of philosophizing, liminal spaces.